

# Stanisław Dziekoński

---

## "Metodologia : elementarz studenta", Wojciech Cichosz, Gdańsk 2000 : [recenzja]

---

Studia Theologica Varsaviensia 47/1, 135-138

---

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wojciech Cichosz, *Metodologia. Elementarz Studenta*, Zakłady Graficzne im. KEN w Bydgoszczy, Gdańsk 2000, ss. 130.

Metodologia jest nauką o metodach badań, o skutecznych sposobach dociekania ich wartości poznawczej; dyscypliną wiedzy, która zajmuje się zagadnieniami teoriopoznawczymi związanymi z rozwojem danej nauki. Ma zastosowanie w każdej dziedzinie wiedzy; jest płaszczyzną, która łączy różne dyscypliny naukowe, tak społeczne, jak i ekonomiczne czy też przyrodnicze.

Książka *Metodologia. Elementarz Studenta*, której autorem jest ks. dr Wojciech Cichosz, wykładowca pedagogiki i dydaktyki w Gdańskim Seminarium Duchownym, została pomyślana „jako podstawowy i elementarny wykład z metodologii zaplanowanej na jeden semestr” (s. 6). Chociaż jej adresatami są przede wszystkim studenci Wyższej Szkoły Dziennikarskiej im. Melchiora Wańkowicza w Warszawie (obecnie Wyższej Szkoły Komunikacji Społecznej w Gdyni), dla których prowadzi zajęcia z filozofii i metodologii, to z pewnością jest i będzie przydatna także dla uczniów i studentów innych kierunków. Zapewne skorzysta z niej również zwykły czytelnik, któremu zależy na rzetelnym zgłębianiu tajników wiedzy o życiu i świecie.

Niewątpliwie trafnym pomysłem było umieszczenie na początku książki *Podręcznego słownika studenta*, w którym znalazły się objaśnienia trudniejszych terminów z zakresu metodologii. Jak słusznie zauważa ks. Cichosz, „poszczególne nauki charakteryzują się dość specyficznym i niejednokrotnie sobie tylko zrozumiałym językiem” (s. 9) i jego nieznamość utrudniłaby, czy wręcz uniemożliwiła, sprawne poruszanie się w krainie metodologii. Słownik umożliwia łatwiejsze (i szybsze) zgłębianie zawłości tej dziedziny ludzkiego poznania, nie zwalnia jednak czytelnika od sięgania po leksykony i encyklopedie, gdyż jego zawartość jest dosyć szczupła – jak na elementarz przystało.

Autor „przygodę poznawczą, zaprojektowaną na trzy akty interpretacyjne” (s. 7) rozpoczyna od *Metodologii nauki*. Nauka, wiedza o rzeczywistości, poddana ustalonym wymaganiom treściowym i metodologicznym, ma w tradycji europejskiej swoje źródła w kulturze grecko-rzymskiej. Początkowo swoim zasięgiem obejmowała jedynie filozofię i sztukę, od XVII w. coraz bardziej autonomizowała się, by w wieku XX wyłączyć ze swego zakresu właśnie filozofię i sztukę. Wieki: XVIII i XIX – z nauką, jako wiedzą uporządkowaną przez zasady metodologiczne, charakterystyczne dla nauk matematyczno-przyrodniczych, niosły nadzieję na rozwiązanie najważniejszych problemów ludzkości (scjentyzm), tymczasem obecnie wydaje się, że wiara w możliwości nauki zo-

stała znacznie ograniczona. Swoją wędrówkę po ścieżkach ewolucji teorii nauki ks. Cichosz rozpoczyna od wielkich myślicieli epoki antycznej: Talesa z Miletu, Heraklita z Efezu, Pitagorasa z Samos, Demokryta z Abdery, Hipokratesa z Kos i starożytnej: Platona i Arystotelesa. To właśnie Grecy podjęli się badań teoretycznych, prób usystematyzowania i krytycznego spojrzenia na wiedzę. Autor podkreśla olbrzymie znaczenie starożytnych filozofów: Platona, uważanego za faktycznego prekursora teorii nauki i Arystotelesa, który podejmował w swoich rozważaniach problematykę metodologiczną. Swoistym łącznikiem Starożytności z Nowożytnością, uczonym stojącym na pograniczu tych dwóch epok, jest Polak, Mikołaj Kopernik. Dyskusje wokół znaczenia jego dzieła *De revolutionibus orbium coelestium* dla rozwoju nowego systemu nauki, zwracają uwagę na relacje, jakie zachodzą między rozwojem nauki i jej filozofii w czasach przełomów, a takim był niewątpliwie okres Odrodzenia i proces rewolucji naukowej XVII wieku. Tak jak Mikołaj Kopernik stoi na pograniczu dwóch epok, tak Galileo Galilei należy już niewątpliwie do uczonych Nowoczesności. Autor zauważa, że to Galileusz był tym, który „utrzymał substancjalizm perypatetycki w determinacji przedmiotu fizyki, ale połączył go z platońsko-pitagorejskim podejściem” (s. 39). Według Galileusza ideałem nauki jest w pełni wiarygodne poznanie intensywne, a matematyczno-mechanicystyczny sposób myślenia naukowego uznał za niezawodny.

Autor zwraca uwagę, że współcześnie, tak pod względem metodologicznym jak i filozoficznym, naukę najczęściej traktuje się jako całość, czy to w stanie obecnym, czy też w jej rozwoju historycznym. Poddając analizie poglądy Th. Kuhna, który zwrócił uwagę na wpływ uwarunkowań historycznych i socjologicznych na rozwój nauki; K. Poppera *koncepcję nauki w stanie permanentnej rewolucji* i I. Lakatosa *program badawczy* oraz P. Feyerabenda *anarchizm metodologiczny* – ks. Cichosz zwraca uwagę na różnorodność spojrzeń uczonych na temat teorii nauki. Prowadzi to autora do sformułowania tezy, iż „nauka jako zdarzenie jest przede wszystkim procesem dziejowym i niejednoznacznym”. W celu ukazania, jak bardzo na poznanie naukowe ma wpływ przyjęta przez badacza metodologia, metoda czy aksjologia, autor podejmuje próbę analizy zasadniczego pytania antropologicznego: *Kim jestem – ja, człowiek?* Pytanie to rozpatruje w świetle poglądów myślicieli różnych okresów historycznych: Platona, Arystotelesa, św. Augustyna, filozofów Średniowiecza – Awicenny, św. Tomasza z Akwinu; nowożytnych – Kartezjusza, B. Pascala, I. Kanta, G.W.F. Hegla, egzystencjalistów – S.A. Kierkegaarda, G. Marcela, A. Comte’a, materialistów – K. Marksa i F. Engelsa oraz filozofów chrześcijańskich – C. Lèvi-Straussa. Poddane analizie teorie antropologiczne autor dzieli na koncepcje monistyczne i dualistyczne, co – posługując się metodą poglądową – obrazuje szczegółowo w postaci diagramu.

Znane jest powiedzenie, że nie popełnia błędów tylko ten, kto nic nie robi. Ta prawda odnosi się również do badań naukowych. Już Sokrates i Arystoteles ukazują wpływ błędów na poprawność naukowego myślenia. Ks. dr Cichosz w swoim podręczniku przedstawia najważniejsze z nich, do których zalicza: teoriopoznawcze, semiotyczne, logiczne, metodologiczne, a następnie poddaje je szczegółowej i przejrzystej analizie. Rozdział zamykają uwagi odnoszące się do podstawowych modeli rozumowania.

Po tak obszernym wprowadzaniu do świata metodologii nauki, rozdział II *Metodologia badań naukowych*, został poświęcony metodom („sposoby zaplanowania i realizowania procesu badawczego” – s. 86), technikom („czynności praktyczne, regulowane starannie wypracowanymi dyrektywami, pozwalającymi na uzyskanie optymalnie sprawdzalnych informacji, opinii, faktów” – s. 87) i procedurom badawczym („sposoby organizowania badań bardziej złożonych, wymagających opracowania skomplikowanego programu badań [...] niekiedy zharmonizowania kilku metod” – 89). Po krótkiej analizie poszczególnych elementów procesu naukowego czytelnik ma możliwość zapoznania się z pięcioma metodami badawczymi: eksperymentem, metodą indywidualnych przypadków, monografią, sondażem i statystyką. Ich podstawowa analiza ułatwi niewątpliwie czytelnikowi wybór metody badawczej, która będzie najodpowiedniejsza dla jego działalności naukowej czy poznawczej.

Przedmiotem rozważań autora w rozdziale III jest metodyka pracy naukowej, a więc starania, które prowadzą do tego, by rezultaty zabiegów badacza mogły zostać przedstawione w formie tekstu naukowego. Aby takie dzieło mogło powstać, autor musi znać i umieć posługiwać się podstawowymi zasadami tworzenia tekstu. Ta część książki spotka się niewątpliwie z gorącym zainteresowaniem, a pewnie i wdzięcznością, tych czytelników, którzy pisząc swoje prace naukowe poszukują wiarygodnych wzorców metodyki pracy. Autor podkreśla, że „każdy tekst jest informacją od kogoś do kogoś, czy dla kogoś” (s. 107). To sprawia, nie może on być jedynie pewnym zbiorem zdań i akapitów. Musi być zrozumiały dla odbiorcy, bowiem, jak zauważa autor: „Często używamy tych samych słów i korzystamy z tych samych znaków, a zupełnie się nie rozumiemy” (s. 80). W tej części książki czytelnik znajdzie spory zasób wiadomości odnośnie przygotowań, prowadzących do zredagowania tekstu, stosowanych technik, roli akapitu i stylu, jak również wiele cennych uwag związanych z trudną sztuką cytowania, tworzenia notki bibliograficznej i innych elementów tekstu naukowego. Podręcznik uzupełnia bibliografia i indeks nazwisk.

Książka *Metodologia. Elementarz Studenta*, jest pozycją niewątpliwie bardzo potrzebną na rynku podręczników. W sposób skondensowany i przejrzysty ukazuje rozwój metodologii nauki na przestrzeni wieków, metodologię badań naukowych i metodykę pracy naukowej. Przystrojenie i usystematyzowanie

wiadomości w dużym stopniu ułatwiają liczne diagramy obrazujące analizowane zagadnienia. Pewien niedosyt pozostawia jedynie fakt, iż nie wszystkie zostały zinterpretowane w tekście, co zapewne wynika z faktu niewielkiej objętości książki i tego, że celem zabiegów autora było jedynie wprowadzenie do metodologii, a nie jej szczegółowe opracowanie. Książka niewątpliwie spotka się z uznaniem tych studentów i uczniów, którzy pragną tworzyć swoje prace naukowe zgodnie z kanonami metodologicznymi. Podporządkowanie się im w przeprowadzanym procesie naukowym ustrzeże na pewno wielu z nich przed popełnieniem wielu błędów metodologicznych.

*Ks. Stanisław Dziekoński*

*Mirabile laudis canticum. Liturgia Godzin: Dzieje i teologia*, red. ks. H. J. Sobeczko, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2008, ss. 514.

Prezentowana publikacja jest księgą pamiątkową dedykowaną księdzu biskupowi legnickiemu drowi Stefanowi Cichemu, Przewodniczącemu Komisji do spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski, wydaną z okazji 10. rocznicy jego święceń biskupich. W ten sposób autorzy i wydawcy pragnęli uczcić jubileusz Księdza Biskupa, znanego Liturgisty, zaangażowanego w recepcję soborowej odnowy liturgicznej w polskim Kościele, a także podziękować za Jego zaangażowanie w dziedzinie naukowej oraz na polu liturgicznym, dydaktycznym, formacyjnym. Redakcji książki podjął się ks. prof. dr hab. Helmut Jan Sobeczko, profesor Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

Książkę rozpoczyna wprowadzenie autorstwa ks. H. J. Sobeczki motywujące wydanie, a także prezentujące merytoryczną zawartość publikacji skupioną wokół zagadnienia Liturgii Godzin. „W 45-tą rocznicę ogłoszenia Konstytucji liturgicznej pragniemy na nowo odkryć bogactwo tej księgi, która nie jest przeznaczona tylko dla osób duchownych, ale, jak stwierdza papież Paweł VI, <<jest modlitwą całego ludu Bożego>> (Konst. *Laudis canticum*, 1)” Część pierwsza książki – zatytułowana *Wokół Osoby* – zawiera kalendarium życia bpa Stefana Cichego oraz bibliografię jego publikacji i wykaz prac magisterskich powstałych pod jego kierunkiem, a także dwa artykuły przybliżające sylwetkę i działalność Jubilata. Pierwszy, napisany przez ks. M. Kluwka z Legnicy, dotyczy aktywności liturgicznej Biskupa w archidiecezji katowickiej, drugi – autorstwa ks. S. Koperka CR i ks. J. Mieczkowskiego z PAT-u – charakteryzuje wkład bpa S. Cichego w środowisku liturgicznym Krakowa.

Zasadnicza zawartość książki, związana z tematem zapowiedzianym w jej tytule, mieści w sobie 29 artykułów, których treść została podzielona na pięć